

BOCINS DE PASSAT I PRESENT DE L'ESGLÉSIA DE SANTA CONSTANÇA DE LA PARRÒQUIA DE LINYA

(...) Als de la colla, ens va agradar molt visitar la petita i antiga **esglesiola -de la parròquia de Linya (Navès), i del municipi de Clariana de Cardener- anomenada Santa Constança**; veïna molt propera, durant anys i panys, de dues petites esglésies del mateix poble de Clariana: la de Nostra Senyora de la Purificació de la casa La Ribera, i la de Sant Ponç, de la qual deixà de ser-ne, però, als anys 50 del segle passat, perquè la casa i l'església de St. Ponç foren cobertes per les aigües del pantà que porta el mateix nom.

De l'**església de Sta. Constança**, n'he trobat les **següents referències escrites**; les quals, però, no ens permeten pas saber quan fou exactament construïda:

"*Mossèn Antoni Bach, en un dels seus llibres, en diu: "Santa Constança; capella medieval al terme de Clariana".

***Antoni Novell Bofarull a l'apartat "Viles, masos i torres als segles X, XI i XII" del seu llibre "La Comarca del Solsonès fins al segle XII", hi esmenta, l'any 997, el nom antic (llatí) "Casa de Constanci", i a continuació, al nom actual, hi escriu "(a Sta. Constança)".**

***Mossèn Joan Serra Vilaró, de l'esglesiola de Santa Constança, també en fa referència en un dels seus llibres quan explica els treballs arqueològics que hi féu pel voltant; dels quals, entre altres coses, diu: "Linya. Santa Constança (...)-Aquest megàlit que exploràrem pel juliol de 1916, està situat al soldavall de la costa, on hi ha la capelleta ermitana de Santa Constança, a la vora del riu Cardener, enfront mateix del molí de Xixons, sobre el cingle, al peu d'un caminet. Els del país el coneixen per *tomba o caixa de moro*. Està longitudinalment orientat d'E. a W. Ens digué un pagès que, no feia pas cinquanta anys, alguns, per curiositat, l'havien remogut, i sols hi saberen veure ossos de moro. També tragueren la coberta, que, a trossos petits, és al costat. La llosa N. i la de la testera E. es conserven senceres (...) De l'altra testera sols restava, caigut a dintre, un tros de llosa (...).**

Per a la seva construcció obriren una fossa quadrangular en el terrer; les parets de la qual foren revestides de lloses. En procedir a l'**excavació trobàrem una dotzena de trossos d'ossos humans**, entre els quals reconeguèrem una falange i la quarta part del peroné, únics que es conservaven en el lloc corresponent sense haver sofert les destroces dels buscadors de tresors, per ésser al recó, i que mostraven que l'esquelet devia estar arrupit. Trobàrem, també, **tres petits fragments de terrissa** que havien pertangut a dos vasos. Són de pasta grollera (...) La ceràmica més gruixuda és de color vermell, quasi negre, i vermella l'altra, consistent en un tros de vora. D'altres objectes sols hi hem pogut recollir **un nucli de sílex translúcid, de color de canyella (...), i set puntes de sageta trapezoïdals, totes de diferent pedra de sílex i de quars (...).**

A uns quinze metres a sol ixent hi ha restes **d'un altre sepulcre**, del qual es conserva el costat N (...) Està orientat, transversalment, al N. 14° E."

*Cèsar August Torras, en visitar-la a començaments del segle XX en deixà escrit: "**Ermita de Santa Constansa**, dalt d'un serrat, amagada dins del bosc. Bella situació pintoresca. La capella es moderna y molt senzilla, tota emblanquinada. **D'ella se'n tregué pera'l Museu Arqueològic de Solsona una notable taula representant la Cena**. Aquesta taula tan interessant y antiga devia procedir d'altre temple més antic y més important que l'actual de Santa Constansa".

*Mossèn Joaquim Calderer, en la secció del Full Parroquial *Museu endins*, parlà també **de la pintura de Santa Constança de Linya**, i ho féu en els termes següents: "**Representació del sant Sopar** presidit per la figura central del Crist cosmocràtor -dominador del món-, amb la bola del món, compartint la taula amb els apòstols i la figura, poc habitual, de la Magdalena. Damunt la taula hi ha una variada sèrie d'atuell representatius de la cuina catalana de principis del s. XIV, entre els quals destaca la vaixela dels bols i plats de la sèrie de l'Ave Maria, procedents de Manisses. Advertim, així mateix, la varietat d'actituds i la semblança de les cares dels apòstols, a excepció de Judes i Joan. Les bestioles sota la taula complementen l'aspecte casolà d'aquesta pintura que Jaume Ferrer I realitzà en l'últim període de la seva activitat artística. **Procedeix de Santa Constança de Linya, al Solsonès, encara que per les seves dimensions pensem que era destinada a un altre temple**".

*Al Catàleg d'Art Romànic i Gòtic del Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, hi ha una extensa i acurada informació de la pintura esmentada, de la qual copio els fragments següents: "**(...) Pintura al tremp sobre taula 115 x 327 cms. Lleida. Segon quart del segle XV. Procedència: Santa Constança de Linya (Navès) (?) (...)** D'estructura allargada i constituïda sobre un àmbit que arrenclera les figures en un espai dominat per aquestes (...) L'ingrés de la pintura en qüestió, cap el 1900, ve a dependre del començament del Museu (Bisbe Riu); consolidada i retocada abans de **1945, any en què fou exposada al Palau de la Virreina**, presenta ara una restauració recent (1985) efectuada als tallers de Sant Cugat del Vallès. Retallada en la zona central inferior, tal vegada per raons d'emplaçament (ubicació del sagrari), la darrera intervenció ha restablert aquesta part, malgrat que no s'hagin reintegrat les zones de fusteria (...)"

*La revista *Sàpiens* núm.1 també esmenta aquesta pintura i, entre altres coses, en diu: "**Una pintura molt pedagògica (...)** Tot i representar una escena del segle I a Palestina, a l'hora de representar objectes, productes i actituds, el pintor medieval va utilitzar referents contemporanis que ens ajuden a treure conclusions. (...) **1-** Tot i que el franciscà gironí Francesc Eiximenis, en la seva obra *Terç del cristià* (1384), recomanava no tenir animals a taula, era habitual la presència de gats i gossos. **2-** La taula està correctament parada (...) amb tallador, ganivet per trinxar, ganivet per tallar, escudella, cullera i saler. **3-** Les escudelles (...) duïen com a element decoratiu les paraules "Ave Maria". **4-** El pa era l'aliment per excel·lència. El de consum quotidià era gran, rodó i pla, i rebia el nom de fogassa. **5-** Per tallar carn, el més habitual era agafar-la amb una mà perquè les forquilles encara no s'havien imposat.""

-Manoi!, Eva, escoltant-te gairebé em queia la bava, puix m'ha complagut de veritat sentir tot el que contaves; però m'he fet un embolic entre Linya, Navès i Clariana...

-Ah!, padrineta, en un començament també me'l vaig fer jo, però ara ho tinc ben clar. Mira, l'esglesiola de Sta. Constança és dins el terme de la Casa La Serra del municipi de

Navès, de la qual mossèn A. Bach escrigué "*Serra, La (1073); situada al planell del serrat de Linya (...)*". Navès té moltes parròquies, entre les quals Linya que és la que correspon a la casa La Serra, a causa del seu emplaçament.

Algunes parcel·les de terreny de La Serra, però, s'endinsen al veí municipi de Clariana, en una de les quals hi ha Santa Constança, voltada gairebé per tot arreu pel terme de la casa La Ribera d'aquest municipi.

-Pobreta, així, doncs, és de tots i de ningú!

-Ala!, que exagerada!, **l'església de Santa Constança** és, tal com ja t'havia dit, de la parròquia de Linya (Navès) i del municipi de Clariana del Cardener; i punt. Ah!, i, és clar, del propietari de la finca, suposo.

De fet, **l'any 1998**, La Serra canvià d'amo i el nou **refeu tota la teulada de Santa Constança que havia quedat molt malmesa a causa del foc que l'estiu d'aquell any** arrasà part de la comarca del Solsonès.

-Mare de Déu Senyor!, que n'és de terrible el foc descontrolat..., oh, i a vegades controlat, també, eh?. Hi ha un refrany que ho avisa prou: amb armes, dones i focs, no hi vulguis jocs.

-Apa!, ja t'ha sortit l'endimoniat deix masculista, padrineta.

-Guaita, aquesta, quines coses que diu! Ai, Mare de Déu Santíssima!, com si les paraules expressades haguessin estat meves! Sort que sóc un sac de paciència, que si no...

-Ui!, quina poooor!. Au, val!, que ho he dit de broma, dona. I tornant amb el tema del foc a **Santa Constança**; saps?, padrineta, abans que les flames hi correguessin esvalotades, prop de l'esglesiola **hi havia algunes pedres abandonades i mig amagades per la vegetació, que mostraven creus i les dates 1200 i 1300 que a l'antigor algú hi esculpí**.

S'ignora si aquestes pedres corresponien a l'edifici actual o a un d'anterior, i malauradament l'arqueologia no les podrà fer parlar perquè aquell foc o algú les féu desaparèixer de l'alterós indret.

-Vatua l'olla!, i així es perdé el bou i les esquelles!. I de la imatge de la nostra Mare del Cel que s'hi venerava, se'n sap res?.

-Sí, dona, sí!, ja fa anys, la **imatge de santa Constança fou portada a l'Església Parroquial de St. Andreu de Linya**, on es pot venerar en un altar del lateral esquerre, al costat del qual hi ha un **exvot de l'any 1940** que testimonia el benefici que la dona allí retratada rebé per la intersecció de la santa, i ho fa amb les següents paraules: "Ofrenda a la Virgen de Sta. Constansa, por haverme librado de grave enfermedad y dandole gracias".

De fet, quan l'esglesiola de Sta. Constança era presidida per la imatge de la santa, en tenia bastants d'exvots, la qual cosa evidencia que la mar de persones hi acudien demanant favors divins.

-I tant, ja ho crec que sí!, Eva, i **el favor més demanat era el de retornar la gana perduda per una malaltia, tristor...** Quantes mares hi acudiren amb els seus fills desganats!, oh, i a peu que hi solien anar, i a vegades des de ben lluny!. Havia sentit dir que algunes de les persones que hi peregrinaren per aquesta causa, en arribar de nou a casa ja tenien desig de menjar.

-És clar, padrineta, no m'ho has dit moltes vegades que caminant es fa gana...

-Impiadosa! Ai, Mare de Déu!, Pel teu bé, fes-me cas, joveneta, fes-me cas..., siguis més devota, i tinguis ben presents les poètiques paraules de **mossèn J. Verdaguer** següents:

"Jove que cerques flors entre espines

mira a la glòria quina altra en brilla

sol de la terra, del cel delícia:

"mira l'Estrella, invoca a Maria".

(...)Si no vols caure, pren-la per guia;

"mira l'Estrella, invoca a Maria".

-Ehem, mil gràcies!, padrineta, per tan bondadosa recomanació, i encara te'n donaré més si em fas cinc cèntims de la **història de santa Constança**, d'acord, preciosa?.

-Ja en saps, ja, de fer anar l'aigua al teu molí, mosseta. El que em demanes, però, per a mi no és fàcil, perquè **ben poques coses sé de santa Constança**, i d'aquestes poques algunes no s'avenen del tot amb les altres; fins i tot en alguns llocs en comptes de Constança és anomenada Constància.

Ai!, la veritat és que gairebé no sé per quin cap començar; però, en fi, del garbuix de dades, en resumiré les més versemblants:

"La nena santa Constança morí màrtir a Roma en una de les persecucions dels primers segles del cristianisme.

L'any 1816 del cementiri de Roma titulat *Priscilloe*, via Salaria nova, es va extreure el sagrat cos de la joveneta santa Constància màrtir, amb el vas de sang; a instància del cardenal Bardají, el qual l'envià a Barcelona.

Als nostres dies, **al Museu Romànic de Can Papiol -Vilanova i La Geltrú- en una urna de vidre descansa el cos de la nena santa Constança."**

I ve-t'ho aquí!, Eva. No em podràs dir que no en sé brot, de santa Constança, però gairebé, eh?.

-Val més poc que res, dona... Cap problema, puix acabaré l'escrit amb més informació de **l'esglésiola de Santa Constança**, vingal!, va!:

*Anys enrere, en aquesta petita església, s'hi celebrava missa el dia de la santa: Hi ha qui li sembla recordar que el darrer capellà de Linya que n'hi celebrà fou Mn. Josep Casafont, i hi ha qui recorda haver-hi fet d'escolanet.

*Com a llegenda es feia córrer que s'hi havia amagat una campana plena d'or.

*Nosaltres, quan veiérem l'esglésiola de lluny, pensàrem que era una cabaneta, puix no té ni un trist campanaret. I quan hi arribàrem la trobàrem molt malmesa i despullada de tots els seus béns, fins i tot de la porta de fusta que en una fotografia de l'Abril de 1983 encara s'hi

pot veure. Porta de fusta que, però, l'any que el foc passà pel petit edifici (1998), ja no hi era, així com tampoc algunes lloses del terra que algun desaprensiu se n'havia emportat abans. De fet, es veu que n'hi ha prou de gent que lladregueja per aquests mons de Déu, puix fins i tot hi ha hagut qui se n'ha emportat teules de la teulada nova.

-Déu meu!, on arribarem?. Si jo hi pogués parlar, amb aquestes persones, en lloc de dir-los-en quatre de fresques, bonament els aconsellaria que deixessin aquest mal costum i procuressin anar sempre amb el cap dret i el cor net, perquè tal com **poetitzà mossèn Jacint Verdaguer**:

**"Si al cel volem anar,
no hi anirà qui roba,
és crim que Déu reprova
res d'altri desitjar".**

Montserrat Riu Mas

-Primavera any 2007-